

L'APUNT

L'Espert del teatre sense fronteres

Jordi Bordes

Núria Espert va recordar García Lorca i també Shakespeare d'*El rei Lear* (que ha interpretat al Lliure dues temporades) en rebre, el premi Princesa d'Astúries de les Arts, divendres al vespre. Ho va fer en castellà i català. Com ja havia insistit quan es va fer pública la distinció el maig passat, rebia orgullosa el premi en nom de tots els companys del teatre. L'Espert, de 81 anys, se-

gueix activa perquè el verí del teatre no la deixa descansar. El director Esteve Polls li va donar el paper de primera actriu. Ella és generosa i insinua que cal més reconeixement pel teatre en aquests premis (que l'han obviat massa). Ella assumeix, com la Sardà i tantes altres, el repte de millorar en escena, en cada funció. No es refugia enlloc. Viu un teatre sense límits.

Entrevista Laurent Binet Situa a principis dels vuitanta, època daurada de la intel·lectualitat francesa, una intriga sobre els secrets, i perills, del llenguatge

“La ficció vol reemplaçar

Valèria Gaillard
BARCELONA

Com Gaudí, Roland Barthes va morir atropellat. L'admiració per aquest filòsof francès, que va sentenciar “la mort de l'autor”, està a la base de *La setena funció del llenguatge* (Edicions 1984/Seix Barral). La nova novel·la de Laurent Binet, que arriba després de l'èxit de *HHhH*, amb què va guanyar el premi Goncourt a la Primera Novel·la el 2010, planteja que tal vegada no va ser un accident, sinó que Barthes va morir assassinat. Per treure l'entrellat del que ha passat, posa en joc una divertida parella —el comissari Jacques Bayard i Simon Herzog, un jove doctorand que introdueix els universitaris en el món de la semiologia. Per les pàgines del llibre desfilen Michel Foucault, Bernard Henry-Lévy, Julia Kristeva, Philippe Sollers, Louis Althusser, Jacques Derrida, Hélène Cixous, Umberto Eco, John Searle o Roman Jakobson.

Retrata un període efervescent de la intel·lectualitat francesa i desmitifica alguns noms, una operació que no és gaire habitual a França...

No és gaire habitual escriure una novel·la sobre aquest grup d'intel·lectuals, és cert, i des de fa una quinzena d'anys el registre còmic no és dominant a la literatura francesa, malgrat la llarga tradició de novel·la còmica que es remunta a Rabelais. Però no només és una novel·la còmica, sinó també crepuscular perquè el moment de la mort de Barthes marca el final d'aquest període brillant. És un atzar que morís el 1980, però és un moment de canvi tant en l'àmbit intel·lectual com en el polític.

Mitterrand estava a punt de ser elegit davant de Giscard.

El dia que Barthes va ser atropellat acabava de dinar amb Mitterrand, que intentava apropar els intel·lectuals a la seva causa.

És una novel·la crepuscular perquè la mort de Barthes marca el final d'una època brillant

A França vam creure que arribava el socialisme, i en el fons ho feia el món de Thatcher i Reagan

La seva elecció va ser molt important. Encara ho recordo; tenia 9 anys i els meus pares van xisclar d'alegria, però tot plegat va ser un gran malentès: vam creure que vindrien canvis, però després de tres anys d'efervescència, la socialdemocràcia va tornar a operar un canvi i el meu pare diria que ens van traïr. A França vam creure que arribava el socialisme, i en el fons era el món de Thatcher i Reagan que desembarcava... i segurament encara hi som!

“La setena funció del llenguatge” comença amb la frase “La vida no és pas una novel·la. Almenys això és el que voldríeu creure.” Tenia ganes de dir la seva en la llarga reflexió sobre la relació entre realitat i ficció?

Aquest tema és el que més m'interessa i ja el vaig tractar a *HHhH* sota una altra perspectiva. És un dels temes dels estructuralistes, lingüistes, semiòlegs... Sempre desconfo de la ficció perquè crec que té un gran poder. La relació entre rea-

litat i ficció és igual de complexa que una relació matrimonial: la ficció enriqueix la realitat i viceversa. Però també hi ha una batalla per l'hegemonia. Crec que la ficció vol reemplaçar la realitat. Aquest és el fantasma de tots els grans novel·listes com ara Tolstoi, que vol que la seva batalla d'Austerlitz sigui més autèntica que la veritable batalla d'Austerlitz, o que els seus personatges siguin més reals que els de debò. Aquest era el tema d'un dels meus treballs universitaris sobre *Guerra i pau*. Umberto Eco, a *Lector in fabula*, parla de l'estat ontològic d'un personatge fictici, que anomena supernumerari, és a dir, algú que afegim al món real... Volia tractar d'aquesta temàtica i confrontar les idees.

Justament a la novel·la trobem el narrador i el personatge principal, Simon Herzog, que sospita que està dins d'una novel·la.

Sí, em feia gràcia aquest joc, i si a *HHhH* les qüestions metaliteràries les plantejava l'autor —jo—, aquí em feia gràcia que les fes un personatge fictici paranoic que es planteja si és real.

És el seu ‘alter ego’, Simon Herzog, el jove doctorand que ajuda el comissari Bayard a descobrir què ha passat amb la mort de Barthes?

Simon sóc jo més jove, i Bayard, jo més gran! Crear una parella antagonista no és la idea més original de la novel·la, però era lògic perquè necessitava un policia més reaccionari i menys intel·lectual, mentre que Simon és algú que li explica el funcionament del món universitari. Això em permetia explicar al lector el que li cal conèixer d'aquest món.

Sí que hi ha una voluntat de portar arran de terra teories lingüístiques complexes.

Era un dels reptes del llibre, anar bastant a fons en teories lingüístiques complexes i no només fer-les clares, sinó també

Laurent Binet, fa uns dies a l'Institut Francès de Barcelona, on va presentar el seu llibre ■ EL PUNT AVUI

Entrevista Laurent Binet

Hi ha referències a 'James Bond', 'Don Quixot' o 'Star Wars'

De tots els intel·lectuals, em sento més proper a Derrida

Sollers s'ha empenyat molt, i els seus amics m'han criticat

...r la realitat”

atraients, i inserir-les en una intriga novel·lesca.

Com definiria aquesta suposada setena funció del llenguatge i que fa anar de bòlit els intel·lectuals a la novel·la?

Seguint les teories de Jakobson, seria la funció retòrica última una funció que permetria, a qui la domina, poder convèncer qualsevol persona de qualsevol cosa i en qualsevol circumstància. Virtualment, tindria un poder absolut.

En el llibre trobem escenes literàries, com l'atac dels gossos a Derrida, que recorda a 'El gos de Baskerville', de Conan Doyle.

Aquesta novel·la és un homenatge als estructuralistes i era lògic que recorregués a la intertextualitat. M'agrada fer lligams intertextuals i volia que fossin explícits, i després, sobretot, que estiguessin llançats en totes direccions. Així doncs, hi ha aquesta referència a Sherlock Holmes, però també a James Bond, en l'estructura mateixa del llibre, o bé, tota la part de Bolonya, està concebuda com una temporada de la sèrie *24 hores*, però també n'hi ha a *Don Quixot* o a *Star Wars*.

Amb quin d'aquests pensadors que apareixen a la novel·la se sent més proper?

Hi ha Barthes a la base però, mentre escrivia el llibre, vaig descobrir Derrida i em va seduir. Potser és d'ell de qui em sento més proper. A França no el coneixen perquè va desenvolupar la seva carrera als Estats Units. Es coneix més Foucault però és molt criticat per la seva posició quan va esclatar la guerra de l'Iran, però vaja, Derrida està clarament ignorat.

Ell s'enfronta amb la visió analítica de John Searle. De quina banda està vostè?

Com diuen els estudiants del campus, tinc molt respecte per Chomsky però prefereixo Derrida i Foucault, són més divertits.

Intento mostrar aquest enfrontament amb tota humilitat perquè no sóc filòsof, però definitivament prefereixo la French Theory, perquè té un punt més vistós. Els analítics són tan laboriosos que, a base de verificar la premissa de la premissa, al cap de 15 pàgines no has avançat. Amb Foucault i Derrida no sempre està tot clar i cal creure-hi, però és estimulants i dóna idees, i no trobo que sigui tan hermètic com diuen.

Després del gir lingüístic, sembla que la filosofia es bolca en la literatura, i no sé si per fer filosofia el millor camí és la ficció, com ha fet Eco!

Podria ser com Deleuze, que diu que, per ser filòsof, cal trobar conceptes. No són tan pretensions, encara que la setena funció que he inventat sigui d'alguna manera una pista per a un concepte! Però, al capdavant, he volgut fer viure aquesta gent i el seu pensament, i això és un treball de novel·lista.

No deixa de ser una novel·la de fons filosòfic, no troba?

Això ha generat un malentès a França, que m'han recriminat que he sobrevolat Deleuze i Foucault, però a mi m'interessava la qüestió del llenguatge, per això no he passat per sobre Derrida. En canvi, Foucault ja no tracta aquesta temàtica, igual que Lacan, que per aquells anys ja està vell i cansat, i per això m'interessava menys.

De P. Sollers i Julia Kristeva, ha tingut algun 'feed back'?

Sí, Sollers s'ha empenyat molt. Encara té molta influència en l'ambient literari parisenc i tots els seus amics han criticat violentament el llibre. Kristeva és un cas a part perquè no la poso al mateix nivell que Sollers, a qui pinto com un clown. El cas és que ell s'ha mofat de molta gent... A cadascú el seu torn! A França és molt popular i es coneix per la seva vanitat i per no ser gaire rigorós, en fi!

Josep Cots a l'exposició 'La ciutat dels llibres' de la biblioteca Jaume Fuster, el dia de la inauguració, dijous passat ■ ORIOL DURAN

El segell independent Edicions de 1984 celebra 33 anys amb una exposició

D'Orwell al futur literari

Valèria Gaillard
BARCELONA

Enmig de l'eclosió recent de petits segells editorials independents, es manté ferm un dels de més tradició del país: Edicions de 1984. Capitanegat per Josep Cots, enguany el segell compleix 33 anys i, tot fent broma –“quin cristo!”–, exclama l'editor– ho celebren amb una exposició que es podrà veure fins al 15 de gener a la biblioteca Jaume Fuster de Barcelona.

“Nosaltres hem afavorit l'emergència d'aquests petits segells que han sorgit en temps de crisi, perquè han vist que es poden fer les coses a una altra escala i, com que tot lector té un petit editor a dins, doncs s'han llançat a editar llibres”, opina Josep Cots. Es publica massa? L'editor ho té clar: “No és que es publiqui massa, sinó que es publica massa en castellà i tenim poc gros de lectors.” Amb l'objectiu d'arribar a aquells centenars de lectors que, tot i llegir en català, opten pel

castellà, a banda de pescar els que es declaren no lectors (un esgarrifós 42%), Edicions de 1984 segueix publicant títols rellevants com ara el darrer de Laurent Binet, *La setena funció del llenguatge*, o bé *Em dic Lucy Barton*, d'Elizabeth Strout.

Tot i que el nom del segell pot fer creure que l'editorial va engegar el 1984, va ser un any abans quan una colla de lletraferits –Àngels Agulló, Jordi Rojas, Carme Sansa i Josep Cots– van muntar una editorial inspirant-se en el

Un dels grans èxits de l'editorial és 'Olor de colònia', de Sílvia Alcàntara

clàssic de George Orwell, *1984*. “Ens va donar la inspiració del tipus de literatura que volíem publicar, una que mostrés la societat del segle XX sotmesa als totalitarismes i retratés els seus anhels, patiments, etc.”

Amb la caiguda del mur de Berlín, el 1989, l'enfocament es va adaptar als nous temps i va ser aleshores que es va incloure tots els gèneres literaris, també l'assaig. D'entre les diferents col·leccions sobresurt *Mirmanda*, un nom extret de *Canigó* de Verdager, i que també inspira el títol de l'exposició: *La ciutat dels llibres*.

A l'hora de fer balanç Cots està satisfet: branda 400 títols vius en catàleg de 212 autors diferents, “de literatura contemporània, tant d'autors catalans com estrangers, i també literatura universal”. D'entre els llibres que els han donat més alegries hi ha *Olor de colònia*, de Sílvia Alcàntara, i *Una màquina d'espavilar ocells de nit*, de Jordi Lara. ■